

Oponentský posudek na Disertační práci Ondřeje Trunečky “Proměny sportovních rubrik českých deníků v letech 2001 až 2015“, Praha 2021, 127 stran.

Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií.

Tematicky je předložená disertační práce aktuálně zaměřena na situaci sportovního zpravodajství tištěných médií v situaci dynamicky mnohostranně sílícího rozšíření kabelových či digitálních televizí a zejména internetu, generující nejen výrazné rozšíření nabídky sportovního obsahu, rostoucí masovou dostupnost, ale i nastavení sofistikovanějších zpravodajských formátů směrem k divácky vděčným ohlasům a širším společenským kontextům světa sportu. Autor disertace tak zaměřuje svoji pozornost na specifickou situaci sportovního zpravodajství v tištěných médiích, fungujících ve stále rostoucí popularitě virtuálního informačního světa. Přitom vychází z téze, že tištěná média ve snaze přizpůsobit se klesajícímu zájmu o klasické zpravodajské kanály se snaží udržet si přízeň čtenářů i překonáním tradiční popisnosti směrem k hledání nových účinných forem zvýšení zpravodajské atraktivnosti.

Předmětem badatelského zájmu doktoranda je všeobecně zaměřený denní tisk, který ve zkoumaném období 2001-2015 zaznamenal pokles zájmu o noviny jako zdroj informací; postupně se propadá až na polovinu a je provázán nejen se zvyšující se dostupností elektronických médií, ale i s úpadkem intelektuálně a časově náročné četby obecně. Text novátorsky reaguje na primárně související kombinaci ekonomických, obchodních a technologických změn této situace a sleduje, jak ji v našem prostředí noviny odolávají, jak se s ní vypořádávají. Přitom je zřejmé, že právě sport svým jedinečným atraktivním obsahem vábívkých atributů masové kultury nabízí nadstandardní výhody využití digitálních technologií. Zde je tedy na místě základní osa myšlenkové výstavby textu sledující, jak se změnil rozsah sportovních rubrik a jakou roli v nabízeném obsahu představuje zpravodajství. Doktorand dostatečně zdůvodňuje výběr sledovaného období i skladbu v jeho rámci nepřetržitě vycházejících deníků: Hospodářské noviny, Lidové noviny, Mladá fronta Dnes a Právo.

Text pak v teoretické části věnuje pozornost právě proměnám médií s důrazem na současnou pozici tištěných novin a představuje typologii formálních a obsahových inovací. Teoretická báze práce se tak ukotvena zejména v západní odborné literatuře včetně kontextů a příkladů z českého prostředí. Podstatná zjištění disertace vyplývají z výzkumu obsahu tištěných novin a rozhovorů s jejich reprezentanty. Základní kvantitativní profil vzorku zachycuje rozsah sportovních rubrik sledovaných titulů v absolutních číslech, částečně i v poměru k ostatním sekcím. Kvalitativní obsahová analýza pak sleduje využití žánru zprávy zaměřené na klíčové divácky nejpopulárnějších sportovních událostí: první fotbalovou ligu, hokejové mistrovství světa a dostihový závod Velká pardubická. Právě zpravodajství a aktuální informace se vzhledem k rychlosti internetu staly jeho výsadou a autor se v souladu s tématem disertace zaměřuje na relevantní reakci novin. Analýzu publikovaného obsahu sportovních sekcí doplňují na základě rozhovorů názory se jmenovitě uvedenými představiteli uvedených periodik, kteří v nich v dotčeném čase pracovali. Autor disertace, zkušený sportovní zpravodajce a manažer, při vysoce reprezentativním vzorku vydání čtyř celostátních titulů vzorek v rozpětí patnácti let, tak nabízí dostatečnou objektivní věrohodnost prezentovaných trendů.

Teoretické diskuze snad nemohou začít jinak, než zvoleným titulem „Noviny jako staré médium v éře nových“, když jde o reflexi zásadních změn mediálního průmyslu od konce 20. století nebývalé v historii médií. Poučeně a s využitím reprezentativní odborné literatury autor diskutuje postavení novin v kontextu diskuze konvergence či divergence „starých“ a „nových“ médií. Poutavě tak čtenáře provází odbornými diskuzemi na téma možnosti a meze životaschopnosti tištěných médií, relevantními ekonomickými souvislostmi v kontextu reklamních sdělení a připomíná zřejmě nehynoucí jedinečnou vlastnost novin související se schopností referovat o událostech hlouběji a se zaměřením na budoucnost a v neposlední řadě i správně zmiňuje i nezastupitelnost fenoménu hmatatelného vjemu a materiálního rozměru. Téma vývoje českých deníků ve zkoumaném období je doplněno zde nezbytnou nově se formulující problematikou inovací jako reakcí na aktuální vývoj, tedy vedle digitálního způsobu distribuce i také zlepšování webových stránek, vývoje speciálních aplikací pro vybraná mobilní zařízení či možnost rozšiřování novin ve formátu PDF nebo provázanost s rozhlasovými či televizními stanicemi.

Ke klíčovému tématu se vztahuje velmi čtivá kapitola „Sport v médiích a jeho proměna v tištěných novinách“, když už ze samotné podstaty historicky se vyvíjejícího pohledu na sport jako sociálně - kulturního fenoménu, vyplývá stále přetrvávající mnohdy rozporuplná pozice sportu. To, jistě zejména z pozice kritiků masové kultury či nověji oponentů financování vrcholového elitního sportu, i pro žurnalistiku přináší zaměření rozporuplná, paradoxní či schizofrenní (Zde by se hodilo připomenout krajně negativní postoj ke sportu jako výrazu zmarnění „nepracující třídy“ z pera bystrého pozorovatele americké společnosti konce 19. století sociologa a autora unikátního díla „Teorie zahálčivé třídy“ T. Veblena).

Nejen sociologicky vděčné téma „Vztah sportu a médií“ je uvedeno tím všeobecně známým a zpravidla spíše obecně konstatovaným „Sport a média se navzájem potřebují, profitují ze vzájemné spolupráce, a dokonce se i ovlivňují“. Autor textu spíše na malé ploše, zato s trefným výběrem relevantních příkladů tuto vzájemnou vazbu ilustruje, dokládá a zdůvodňuje. Popisem projevů dynamiky „digitální revoluce“ ve sportovní žurnalistice mapuje bezprecedentní význam internetu a to nejen příjemcům, ale i aktérům sportu na různých úrovních. Připomíná se i dosud nepřiliš zmiňovaná stále silnější pozice organizací či aktérů sportu, tedy i sportovních fanoušků, ve smyslu jejich rostoucí nezávislost díky vlastním komunikačním kanálům (s. 23). Proměny sportovního zpravodajství v ČR v posledních dekadách doplňuje připomínka nově vznikajících elektronických čistě sportovních zpravodajských kanálů: Při poklesu atraktivit novinových tištěných forem. Stále však zřejmě platí, že výstupem online žurnalistiky není ucelený příběh, ale konstantní proud informací, což představuje klíčový rozdíl mezi onlinem a printem (s. 29): tisk se může stát vhodným místem pro podrobnější analýzy. Komentáře, analýzy, případně další publicistické žánry mohou být na rozdíl od základního zpravodajství, často chronologicky vystavěného, příkladem náročnějšího zpracování ve smyslu posunu k větší kvalitě (s. 31).

Metodologicky patří k základním výzkumným otázkám disertace „Jak se ve stanoveném období na základě zvolených inovací proměnil obsah sportovních rubrik vybraných českých deníků?“ a dále „Jak se ve stanoveném období na základě zvolených inovací změnila ve sportovních rubrikách českých deníků role zpravodajství a jeho využití“? Opět opřen o dostatečný odborný vhled badatelského pole mediální žurnalistiky autor za výchozí krok svého výzkumu považuje

základní kvantitativní profil vzorku, který umožňuje zachytit trendy v rozsahu sportovních rubrik vybraných deníků, poté se věnuje kvalitativní obsahové analýze s cílem sledovat využití zpravodajství jako původního základního typu obsahu v novinách. Při prezentaci výsledků výzkumu doktorand doplňuje zjištění z analýz obsahu relevantními citacemi z rozhovorů s představiteli sledovaných titulů. Autor dostatečně zdůvodňuje časový interval výzkumu, výběr novinových titulů, kvalitativní i kvantitativní aspekty práce; čtenáře jistě zaujme zřejmě jinak nedostupná prezentace názorů vrcholných manažerů zkoumaných tištěných médií. Perspektivou výzkumné etiky není bez povšimnutí i několik odstavců věnovaných případné „osobní kolizi“ aktéra textu a výzkumníka.

Analytické část práce ilustruje teoretická východiska jak z perspektivy významu fenoménu „vývoje rozsahu sportovních rubrik“, tak jejich nerovnoměrného fázování (rozšiřování sportovního zpravodajství do roku 2005, stagnace do roku 2009, trvalá stagnace mezi léty 2009-2015). Celkový pokles zájmu (čtenářů) tištěných médií o sport je ozvláštněn i vzhledem do růzností rozsahu v toku jednotlivých dnů v běžném týdnu. Posun v roli tištěných novin zvyšuje význam referátu jako charakteristického novinového žánru, aby se od roku 2009 trend odklonu od základního zpravodajství postupně projevoval ve všech čtyřech sledovaných titulech i stanovených odvětvích. Z referátu, tedy popisného zachycení průběhů sportovních klání, se na stránky novin dostávají převažující sportovní emoce, výjimečnost dekorování vítěze, především silný osobní příběh. Tedy přirozená sebezáchovný reakce na situaci, kdy ve zpravodajství o výsledcích definitivně převzal iniciativu online svět nad novinami,“ (s.70), když tištěná média vykazují větší příklon k publicistice a náročnějším formátům.

Závěr disertace v souladu se specifickou výzkumnou oporou konstatuje, že není mnoho oblastí a lidských činností, které by jedenadvacáté století aspoň částečně neproměnilo. Zásadní proměny komunikačních technologií pak přinesly tištěným novinám po rozhlasu a televizi dalšího silného konkurenta, jehož příchodu se musí pokusit přizpůsobit.

Ondřej Trunečka se silou své profesní zkušenosti a nespornou badatelskou energií vydal nesnadnou cestou systematického studia relevantních odborných publikací a nestandardními výzkumnými postupy k cíli prezentovat nejen možnosti a meze tištěných médií ve světě dominance médií elektronických, ale prizmatem proměn sportovního zpravodajství podat zajímavou zprávu i o sportu jako nejpopulárnější formě masové kultury v epoše poklesu zájmu a (možná i ochoty a schopnosti) vnímání tištěného slova. V tomto smyslu tak přispěl specifickým vzhledem i k lepšímu, úplnějšímu a konzistentnějšímu pochopení mnohdy běžnému uvažování vzdálených modelů formování běhu našeho světa. Doktorand svojí disertační prací „Proměny sportovních rubrik českých deníků v letech 2001 až 2015“ plně osvědčil schopnost zodpovědně, teoreticky na výši a profesně vysoce kvalifikovaně zpracovat danou problematiku a jsou proto splněny ***všechny předpoklady a kritéria udělit mu po úspěšné obhajobě titul Ph.D.***

Pro obhajobu disertační práce navrhuji zodpovězení následujících otázek:

1. Jak jste se prakticky vypořádal s Vámi zvoleným imperativem „Základní kvantitativní profil vzorku zachycuje rozsah sportovních rubrik sledovaných titulů v absolutních číslech, částečně i v poměru k ostatním sekcím“.

2. Jakou životadárnou formu inovací pro tištěný média obecně považujete za *nejsmysluplnější*?
3. Může schopnost tištěného média nabídnout *ucelený příběh*, být nehynoucím životadárným zdrojem jeho další, i když silně omezené a konzumně, zúžené existence?

V Brně, dne 7. 1. 2022

Aleš Sekot, Masarykova univerzita v Brně